

Verkenning: Mensen met een migratieachtergrond in coronatijd

Inhoud

1. Inleiding
2. Effecten van corona en de bijbehorende maatregelen op personen met een migratieachtergrond
3. Wat hebben personen met een migratieachtergrond nodig?
4. Samenvatting

1. Inleiding

De coronacrisis heeft gevolgen voor veel inwoners van Brabant. Reeds kwetsbare groepen worden steeds kwetsbaarder en er ontstaan nieuwe kwetsbare groepen. De focus op het in de hand houden van de medische gevolgen vermindert en nu worden de sociale gevolgen voor Brabanders meer zichtbaar.

Sinds de corona uitbraak en (intelligente) lockdown zijn er veel vragen over hoe het gaat met de groep mensen met een migratieachtergrond.

Het verkenningrapport dat voor u ligt, geeft zicht op de impact van de coronacrisis op mensen met een migratieachtergrond. Zowel op wat geweest is tijdens de intelligente lockdown, als op dit moment. Omdat het een verkennend onderzoek betreft,

worden de resultaten van verschillende onderzoeken aan elkaar gekoppeld. Het betreft zowel de resultaten van ons eigen onderzoek als van onderzoek dat reeds door anderen is uitgevoerd.

Omwille van de efficiëntie is er gekozen voor informatieverzameling via professionals/begeleiders over hun ervaringen met migranten in tijden van corona en quarantaine/thuisisolatie.

Welke problemen ervaren migranten? Vinden ze oplossingen die hen helpen? Hoe kunnen professionals hen ondersteunen? En wat hebben ze hiervoor nodig? Nu en op de lange termijn?

De genoemde kwetsbare groepen vinden zichzelf overigens vaak niet kwetsbaar. Zij zien zichzelf niet als zwak of broos. Wel kunnen omstandigheden deze mensen extra raken. Dit geldt bijvoorbeeld voor kinderen van migranten met een taalachterstand of migranten zelf, die niet zo vaak de Nederlandse taal kunnen spreken als ze zouden willen en daardoor terugzakken qua niveau. Dit onderzoek is uitgevoerd door Zorgbelang Brabant in opdracht van Stérk.Brabant.

2. Wat zijn de effecten van corona en de bijbehorende maatregelen op migranten?

De groep personen met een migratieachtergrond is natuurlijk erg divers, we zetten op een rij aan wie gedacht kan worden bij het lezen van deze verkenning. Zo zijn er namelijk zowel kinderen/jongeren als volwassenen met een taalachterstand, migranten zonder verblijfsstatus en migranten die wachten op een eigen woonruimte in Nederland. Daarnaast kijken we in deze verkenning naar de arbeidsmigranten.

2.1 De gevolgen van de eerste golf van het coronavirus voor asielzoekers en statushouders

Wereldwijd raakt de coronacrisis migranten. Ook in Nederland heeft de coronacrisis een impact op personen met een migratieachtergrond, zo liggen asielprocedures stil, zitten opvangcentra vol en zijn inkomsten voor migranten weggevallen (Cordaid, 2020).

Door het stilliggen van asielprocedures in de eerste golf van het coronavirus en de daarbij horende (intelligente) lockdown raakten de asielzoekerscentra overvol. Trajecten die liepen bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) werden uitgesteld, omdat ook daar werknemers thuis gingen werken. Naar mogelijkheden om bijvoorbeeld interviews toch door te laten gaan, werd nauwelijks gezocht. Hoewel het al erg onaangenaam is dat deze asielzoekerscentra overvol zitten, is het ook nog eens erg gevaarlijk voor de gezondheid van bewoners, met name in tijden van grote verspreiding van het virus.

“De achterstanden en de traagheid van de IND waren al problematisch, maar nu is het dramatisch. Mensen in AZC's leven hutjemutje op elkaar en kunnen zich bijzonder slecht tegen het virus beschermen.”

- Bob van Dillen – migratie-expert (Cordaid, 2020)

Een ander negatief effect voor personen zonder verblijfsvergunning is dat er in de eerste golf van het coronavirus weinig tot geen uitgeprocedeerden zijn uitgezet. Ook zijn er minder mensen die vrijwillig terugkeerden. Dit omdat vliegtuigen aan de grond bleven en een andere manier van vervoer niet

mogelijk was. Voor personen die in hechtenis waren genomen en uitzicht hadden op een terugkeer naar het vaderland, betekende dit dat zij soms maanden extra moeten wachten tot zij daar uiteindelijk naartoe werden gebracht.

Voor personen met een migratieachtergrond die wél een verblijfsvergunning hebben gekregen, maar nog met hun inburgering bezig waren, had de eerste golf van het coronavirus ook ernstige gevolgen. Zo werd in veel gevallen door de (intelligente) lockdown de inburgering tijdelijk gepauzeerd. De gevolgen hiervan zijn onder andere een (nog) grotere taalachterstand, het uit het oog raken van hulpbehoevenden en het verliezen van sociale contacten.

“Vluchtelingen die bezig zijn met hun inburgering, dreigen door de coronacrisis uit beeld te raken en een forse taalachterstand op te lopen. De aangepaste voorwaarden voor de inburgering die minister Koolmees vandaag bekend maakte, bieden daarvoor geen oplossing. Er zijn overbruggingsmaatregelen nodig die inburgeraars de zekerheid bieden dat ze later niet in de knel komen als ze online lessen volgen om hun taalniveau op peil te houden.”

- Publicatie 'Inburgeraars dreigen door corona buiten beeld te raken' (Vluchtelingenwerk Nederland, 2020)

De inburgering is voor personen met een migratieachtergrond van groot belang, blijkt ook uit onze gesprekken met medewerkers van Vluchtelingenwerk Nederland. Het belang van inburgering heeft niet alleen te maken met het eigen maken van de Nederlandse taal, maar ook met het maken van sociale contacten

“Met name de taalontwikkeling van kinderen en jongeren kan teruglopen. Denk bijvoorbeeld aan het thuisonderwijs dat heeft plaatsgevonden tijdens de intelligente lockdown. Tel daar de ouders bij op die geen of nauwelijks Nederlands spreken en je weet dat er een groep kinderen en jongeren is die een leerachterstand opgelopen heeft. Dat is niet altijd snel bij te trekken. Zeker niet als er thuis geen digitale middelen zijn om te oefenen en kinderen niet gestimuleerd worden.”

- Medewerkers Vluchtelingenwerk Brabant

Ook kinderen uit migrantenfamilies dragen de gevolgen de eerste golf van het coronavirus. Zo zijn zij nauwelijks naar school geweest en is het sociaal netwerk van vriendjes en vriendinnetjes (gedeeltelijk) weggevallen.

“Je ziet dat de coronacrisis en het minder naar school gaan tot de zomervakantie voor een groep kinderen een feestje geweest is, ondanks dat migrantenkinderen over het algemeen erg leergierig zijn en dankbaar dat ze (weer) naar school kunnen. Ik denk dat kinderen de gevolgen van het niet volgen van onderwijs nog niet helemaal kunnen overzien, dus die vinden het wel prettig om thuis te zijn en thuis geen onderwijs te volgen, omdat ouders dat gewoonweg niet altijd konden bieden.”

- Vrijwilliger Vluchtelingenwerk

2.2 De gevolgen van de eerste golf van het coronavirus voor arbeidsmigranten

Ook voor arbeidsmigranten die in Nederland zijn gebleven tijdens de eerste golf van het coronavirus zijn de gevolgen groot. Vaak zitten zij met veel personen in een (te) kleine woning en worden zij met grote getalen naar het werk gebracht. De anderhalve meter die bewaakt moet worden tijdens dit soort momenten

gaat vaak niet op voor ze. Ze liepen hierdoor een enorm risico om besmet te raken met het coronavirus.

Dit wordt onder andere gezien als reden waarom het oversterftecijfer van de groep westerse migranten het hoogste is in heel Nederland. Dit oversterftecijfer lag tijdens de eerste golf van het coronavirus namelijk op 49 procent in vergelijking met de oversterfte van inwoners met een Nederlandse achtergrond, namelijk 38 procent (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2020).

“Het kan een rol spelen dat mensen beroepen uitoefenen waarbij meer contact plaatsvindt. Denk aan Polen die in een busje van de weg af zijn geplukt, omdat ze met te veel waren.”

- Tanja Traag – CBS-socioloog (AD, 2020)

Ook zijn de cijfers in oversterfte bij personen met een niet-westerse migratieachtergrond hoger dan die van personen met een Nederlandse achtergrond.

“Veel van onze migratie is arbeidsmigratie en die hangt sterk samen met de groei van de economie. Gaat het economisch goed, dan is de arbeidsmigratie hoog. Gaat het economisch minder, dan hebben we ook minder arbeidsmigranten. De enige manier om migratie echt tegen te gaan, zegt Hein de Haas, migratie expert aan de Universiteit van Amsterdam, is de economie te gronde richten.”

- Hein de Haas – Blog ‘Migratie in tijden van Corona’ (Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken, 2020)

Waar in het begin van de crisis een halvering van het aantal arbeidsmigranten zichtbaar was, zat de doelgroep

arbeidsmigranten vanuit de EU in juni/juli alweer op bijna 90% van het aantal in 2019. Ruim 30% van de medewerkers in Nederland, is in het buitenland geboren. Minder dan 13% daarvan heeft een vitaal beroep.

Bovenstaande percentages geven een beeld van het aantal migranten in Nederland. Zet je dit af tegen het Europees gemiddelde, dan blijkt dat 13% een vitaal beroep heeft.

“In Nederland werken, vergeleken met andere landen, relatief weinig migranten in de zorg. Al zijn er nog behoorlijk veel dokters in het buitenland geboren (17%), meer dan verplegend en verzorgend personeel (6%). In de logistiek, zoals in de distributiecentra, en in de voedselketen is dat anders. Daar werken veel (lager opgeleide) EU-arbeidsmigranten. De coronacrisis heeft blootgelegd dat de arbeidsomstandigheden waaronder migranten werken vaak niet deugen. De parlementaire commissie ‘Lessen uit recente arbeidsmigratie’, liet bijna tien jaar geleden ook al zien dat er veel misstanden zijn. Blijkbaar zijn daar toch weinig lessen van geleerd. Als we echt erkennen dat arbeidsmigranten een vitaal onderdeel zijn van onze economie moeten we ervoor zorgen dat hun werkomstandigheden een stuk beter worden, met goede voorwaarden en scherpe controle.”

- Blog ‘Migratie in tijden van Corona’ (Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken, 2020)

3. Wat hebben personen met een migratieachtergrond nodig?

3.1 Asielzoekers en statushouders

Migranten hebben over het algemeen continuïteit nodig. Dit betekent doorgang van hulpverlening, doorgang van scholing en doorgang van taalontwikkeling/educatie. We zien dat jongeren baat hebben bij het kunnen hervatten van het ‘dagelijks leven’ zoals ze dat gewend waren vóór de coronacrisis.

“Omdat het inburgeringsbudget eindig is, stopt een deel van de inburgeraars met hun cursus. Ze zijn bang later een hoge lening terug te moeten betalen als het lesgeld op is en ze niet op tijd het niveau van de examens hebben behaald. Maar zonder het taalniveau op peil te houden zal men een grote inhaalslag moeten maken zodra de klaslokalen weer opengaan. Het is dus kiezen tussen kwaden, ten koste van de integratie.”

- Publicatie ‘Inburgeraars dreigen door corona buiten beeld te raken’ (Vluchtelingenwerk Nederland, 2020)

Op dit moment wordt er op veel plekken weer lesgegeven. De klassen zijn veelal opgesplitst in twee groepen, zodat de afstand gewaarborgd is. De ene helft van de klas kan dan les krijgen van een docent, de andere helft heeft het te doen met een klassenassistent.

Wat wordt er geprobeerd om migranten hun kennis op peil te laten houden:

- Stimuleren om de lessen te volgen die digitaal worden aangeboden.
- Benadrukken dat als ze niet weten hoe je digitaal lessen volgt, zij kinderen of burens vragen of contact zoeken met de hulpverlener.
- Aangeven dat als ze iets niet weten, op welk vlak dan ook, ze toch moeten vragen.
- En stimuleren om, waar mogelijk, contact te houden met de school van de kinderen.

Naast educatie is er ook een praktisch aspect:

- Zorgen dat migranten bij blijven met hun betalingen.
- Zorgen dat er zorg gevraagd wordt van bijvoorbeeld een huisarts.
- Zorgen dat de coronamaatregelen in acht genomen worden.

3.2 Arbeidsmigranten

Net zoals dat voor iedereen geldt, is het voor arbeidsmigranten ook belangrijk dat er voorzorgsmaatregelen genomen worden. Op de werkvloer, maar zeker ook in de huisvesting.

Daarnaast is het belangrijk dat niet alleen voor vluchtelingen en statushouders alle informatie in hun eigen taal beschikbaar is, maar ook voor arbeidsmigranten. Op de website van de Rijksoverheid staan de belangrijkste maatregelen vertaald in onder meer het Pools, Engels en Spaans. Er wordt op dit moment hard gewerkt om ook de informatie van het RIVM te laten vertalen.

Het Aanjaagteam Arbeidsmigranten, onder leiding van Emile Roemer, laat weten dat het risico op besmetting onder arbeidsmigranten 'levensgroot' is.

“De gezondheid van arbeidsmigranten is van groot belang: uiteraard voor het welzijn van de arbeidsmigrant zelf, voor de samenleving om te voorkomen dat er nieuwe besmettingshaarden ontstaan en omdat de arbeidsmigranten een onmisbare bijdrage leveren aan sectoren zoals de voedselvoorziening, de bouw en de logistiek.”

- Aanjaagteam Arbeidsmigranten (NOS, 2020)

Het zou voor deze doelgroep dan ook niet onbelangrijk zijn als er geïnvesteerd wordt in goede beschermingsmiddelen. Op die manier bescherm je de medewerker zelf, de omgeving én de verschillende sectoren waarin deze mensen werkzaam zijn.

Het Aanjaagteam Arbeidsmigranten laat weten graag te zien dat de verzekeringen van arbeidsmigranten nog een tijdje doorlopen, zodat zij de mogelijkheid hebben om terug te gaan naar hun thuis of ander werk te zoeken. Daarnaast moet en kan de huisvesting beter volgens het team.

Een grote rol ziet Emile Roemer weggelegd voor de verschillende uitzendbureaus, maar ook voor een deel bij de opdrachtgevers.

4. Samenvatting

De coronacrisis heeft gevolgen voor veel migranten in Brabant. Migranten proberen zich te vestigen in Nederland, maar lopen tegen zaken aan als: taalachterstand, eenzaamheid en onvoldoende zelfredzaamheid. In hun poging zich hier te vestigen werden en worden ze flink beperkt in hun ontwikkeling. Denk aan fysieke bijeenkomsten, die digitaal georganiseerd worden. Geen inloopspreekuur, maar bellen om een afspraak te maken. Zelf de Nederlandse taal onvoldoende machtig zijn, maar je kinderen ineens thuisonderwijs geven. En hoe dan, zonder laptop? Dit kan onder meer zorgen voor grotere achterstanden, brieven die onbehandeld blijven liggen (en daarmee soms dus ook betalingsachterstanden) en klachten als stress of somberheid vanwege het wegvallen van contacten.

Wat gemerkt wordt, is dat alle vluchtelingen en statushouders geraakt worden, maar vrouwen het hardst. Zo zijn koffietafels en inloopcafés voorlopig gesloten. Waar mogelijk gaat contact digitaal. Alleen strikt noodzakelijke afspraken kunnen doorgang vinden, buiten en op afstand. Er worden geen huisbezoeken afgelegd.

Arbeidsmigranten worden hard getroffen door gesloten grenzen, minder werk en/of de maatregelen (bijvoorbeeld thuisblijven als een huisgenoot klachten heeft. Dit betekent verlies van inkomsten).

Migranten proberen binnen de mogelijkheden te manoeuvreren. Er is een groep die erg angstig is voor besmettingen, een groep die zich aan de maatregelen houdt, maar zich niet echt erge zorgen maakt en een groep die erg laconiek is en zich niet aan de maatregelen wil of kan houden. Onder deze laatste groep

vallen met name jongeren. Net zoals bij kwetsbare jongeren, waar we eerder over schreven, is ook deze doelgroep kwetsbaar. Er moet voorkomen kunnen worden dat deze groep problematisch gedrag laat zien. Vooralsnog lukt dit aardig, al is het naleven (zoals voor veel jongeren) toch lastig. Maar wat als er een tweede lockdown komt?!

Mogelijk zijn arbeidsmigranten in het bijzonder, niet zozeer minder bang voor een eventuele besmetting, maar voelen zij zich genoodzaakt te blijven werken. Deels omdat er inkomen moet zijn, maar deels ook omdat zij willen laten zien dat zij bereid zijn om te werken.

Medewerkers van Vluchtelingenwerk maken zich zorgen om een eventuele tweede lockdown. Digitaal kunnen ze minder migranten bereiken dan ze zouden willen. Hoe gaat het dan met (thuis)onderwijs, huisvesting, gezondheidszorg en sociale contacten? En vooral wat gaat dat voor effecten hebben op deze doelgroep?

Daarnaast maken medewerkers zich zorgen over de financiën. Geen inburgering les betekent geen tegemoetkoming voor die les. Docenten moeten doorbetaald worden. Ook maken zij zich zorgen om het aanbod. In deze tijden (en helemaal bij een eventuele tweede lockdown) wil Vluchtelingenwerk het liefst méér activiteiten, al dan niet digitaal, aanbieden dan minder. Dit om te voorkomen dat migranten in een isolement raken.

Alle migranten zijn gebaat bij blijvende versoepelingen van maatregelen en het behouden van het 'nieuwe normaal'. Wanneer de dagelijkse structuur opgepakt kan worden: werk (en dan zoveel als in het contract is afgesproken), kinderen naar

school, ouders naar inburgeringsles of naar het werk, sociale contacten én een laagdrempelige manier om bij hulpverleners binnen te stappen, zou dit helpend zijn voor migranten om zich te blijven ontwikkelen. Wanneer dat niet mogelijk is, is het belangrijk dat er altijd met ten minste één professional een lijntje blijft. Die professional kan in direct contact staan tot de migrant en andere hulpverleners inschakelen indien nodig of migrant de juiste weg wijzen. Een professional kan een hulpverlener zijn, maar ook een medewerker van een uitzendbureau of een medewerker bij een organisatie voor verhuur van woningen. Dit is erg belangrijk.

Over Zorgbelang

Als Zorgbelang Brabant zorgen we op verschillende manieren en via verschillende kanalen voor connectie met de burger. Zo halen we signalen op via ons Adviespunt, hebben we contact met zowel landelijke als provinciale patiëntenorganisaties, contact met sociale initiatieven, zijn we betrokken bij het innovatienetwerk jeugd, hebben we contact met personen die herstellende zijn van het coronavirus en werken we met ervaringsdeskundigen in de zorg.

Adviespunt Zorgbelang bestaat uit vertrouwenspersonen jeugd, cliëntvertrouwenspersonen Wet zorg en dwang, onafhankelijke cliëntondersteuners langdurige zorg, onafhankelijke cliëntondersteuners sociaal domein en klachtenfunctionarissen. De medewerkers van het Adviespunt staat dagelijks in contact met de burger. De signalen die zij hierdoor verzamelen, geven een actueel beeld van de knelpunten in de zorg én de zorgen daarover van de Brabantse burger. Zeker ook in deze coronatijd.

Niet alleen het Adviespunt staat in nauw contact met de burger, ook voeren we in het projectenteam projecten uit met zicht op de signalen verkregen via het Adviespunt. Deze projecten voeren we vaak uit in combinatie met sociale initiatieven en zorgorganisaties.

Literatuurlijst

Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (2020). Blog Migratie in tijden van Corona. Geraadpleegd op 7 oktober via <https://www.adviescommissievoorvreemdelingenzaken.nl/actueel/nieuws/2020/09/09/blog-9-migratie-in-tijden-van-corona>

Algemeen Dagblad (2020). Migrantenvsterven in Nederland relatief vaak aan corona. Geraadpleegd op 6 oktober 2020 via <https://www.ad.nl/binnenland/migrantenvsterven-in-nederland-relatief-vaak-aan-corona~affa0179/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Centraal Bureau voor de Statistiek (2020). Bijna 9 duizend mensen meer overleden in eerste 9 weken corona-epidemie. Geraadpleegd op 6 oktober 2020 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/20/bijna-9-duizend-meer-mensen-overleden-in-eerste-9-weken-corona-epidemie>

COA (2020). Het COA in gesprek over quarantainelocaties in Veiligheidsregio's. Geraadpleegd op 18 september Via <https://www.coa.nl/nl/nieuws/het-coa-gesprek-over-quarantainelocaties-veiligheidsregio's>

Cordaid (2020). Vluchtelingen en migranten in de klem van corona en falend beleid. Geraadpleegd op 6 oktober 2020 via <https://www.cordaid.org/nl/nieuws/vluchtelingen-en-migranten-in-klem-van-corona-en-falend-beleid/>

FNV (2020). Arbeidsmigranten en corona. Geraadpleegd op 7 oktober via <https://www.fnv.nl/corona/arbeidsmigranten-en-corona>

NOS (2020). Kans op besmetting met corona bij arbeidsmigranten levensgroot. Geraadpleegd op 7 oktober via <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2336948-kans-op-besmetting-met-corona-bij-arbeidsmigranten-is-levensgroot.html>

Vluchtelingenwerk Nederland (2020a). Inburgeraars dreigen door corona uit beeld te verdwijnen. Geraadpleegd op 16 september via <https://www.vluchtelingenwerk.nl/inburgeraars-dreigen-door-corona-uit-beeld-te-verdwijnen>

Vluchtelingenwerk Nederland (2020b). Vluchtelingenwerk tijdens corona: bakens op afstand. Geraadpleegd op 16 september via <https://www.vluchtelingenwerk.nl/nieuws/vluchtelingenwerk-tijdens-corona-bakens-op-afstand>

Vluchtelingenwerk Nederland (2020c). Time4you vlog. Geraadpleegd op 16 september Via <https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/onze-projecten/project-time4you/time4you-vlog>